

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

,

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

פ פ פ

פ פ פ

א ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה
 כי אני הכבדתי את לבו
 ואת לב עבדיו למען שתי אתי אלה
 בקרבו : ב ולמען תספור באוני בנך ובן
 בנה את אשר התעללתי במצרים ואת
 אתמי אשר שמתיכם וידעתם כי אני יהוה :
 ג ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו
 אליו כה אמר יהוה אלהי העברים עד מתי
 מאנת לעגה מפני שלח עמי ויעבדני :
 ד כי אם מאן אתה לשלח את עמי
 הנני מביא מחר ארבה בגבך : ה וכסה
 את עין הארץ ולא יוכל לראת את הארץ
 ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם
 מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם
 מן השדה : ו ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך
 ואתי כל מצרים אשר לא ראו אבתך
 באבות אבתך מיום היותם על האדמה עד
 היום הנה גופן וצא מעם פרעה :
 ז ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה
 עו לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו

א ויאמר יי למשה עור לות פרעה אנו
 אנו יקרית ית לביה וית לבך
 דעבדוהי בדיל לשווא אתי אלן ביניהון
 ב ובדיל דתשמי קדם בך ובך בך ית
 נסין בעבדות במצרים ונת אתותי דשוית
 בהון ותדעון ארי אנו יי : ג ועל משר
 ואתרן לות פרעה ואמרו ליה כדון אמו
 יי אלה דיהודאי עד אימתי מסרב את
 לאתכנע מן קדמי שלח עמי ויפלחון
 קדמי : ד ארי אם מסרב את לשלח ית
 עמי הא אנו מייתי מתר גובא בתחומך :
 ה ויתפי ית עין שמשא דארעא ולא
 יכול למחוי ית ארעא ויכור ית שאר
 שיובתא דאשתארת לכון מן ברדא ויכור
 ית כל אילנא דאצמח לכון מן הקלא :
 ו ויתמלון בתך ובתי כל עבדך ובתי כל
 מצראי דלא חוו אבתך ואבתתך
 מיום מהויהון על ארעא עד יומא הרין
 ואתפני ונפק מלות פרעה : ז ויאמרו עבדי
 פרעה ליה עד אימתי יהי דין לנא לתקלא

את

רשי

שלח

(א) ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה והתיראנו : שיתו . שומי סלחית אמי (ח) : (ב) התעללתי . סתקתי
 (במרבר פכ) כיומי התעללתי (שמואל א' ו') הלא כאשר התעלל בהם האמור כחכרים וחיו לטון סועל וסעללים
 סלח כן איה לו לכחוס עוללתי כחו (איכה א) ונולל לנו כאשר עוללת ליחזר עולללי (ב) : (ג) לענות . כתי גומוו להסתכעס
 דקו סגורית עמי סלחית להיות עמי ונולל מפני (ג) : (ה) אח עין הארץ . את מראה הלין : ולא יוכלונו . כדולס
 לראות את סלין ולפני קלה דכר : (ד) הסרט הרע . העוד לא ידעת כי אכדה עכרים : (ח) דיושב

באר רחובות דקדוקי רשי

(א) דע המלך שיהי הוא סגור שות ועמי נסין למשע ענין יסוד החיות . כמו הסעות יסרסין דלא יתכוכלין לכן סגור לומר
 שיתו שרשו וינה לומר נלש שיעי הוא מלשן לא שת על לבו והיינו נסין ענין שימח (כל"ט עוקו) : ומה סכתב עוד סלחית ליה
 בעבור

פ פ פ

ויאמר א ואמר יי למשח עול לנת פרעה צרם אגא גמירות יצרא דלביה ויצרא דלגהו דעברו מן גלגל לשמועה צחנותי אליו כיניהו : **ב** וימן גלגל דפתגי דמשמעי בקד ובר ברך ית גיסו דעברות במצרים נת אתנותי דשומי בהו ונתדעון צרם אגא הוא : **ג** ואצל משרה וצברו לנת פרעה ואמר ליה בקרא אפר יי אלהא דישראל עד אימת קסרב אנת מן למתקנעא מן קדמי פטור ית עמי ופלתו קדמי : **ד** צרם אין יש קסרוב אנת למפטור ית עמי הא אגא וגוי : **ה** ונתפי ית קונקא דצאנא וקרא יתו ובייל למחמי ית צאנא וישיצי ית שאר שיןבוקא דאישתאבת לכו מן בקרא וישיצי ית כל איקליא דיצמח לכו מן חקלא : **ו** ויתקלוו בקד וקמי כל עבדד וקמי כל מוצרא דליה חמוו אבוקהו וצבחה אבוקהו מן יום וגוי : **ז** ואמר עבדו פרעה עד אימת יהי דין גברא לנא למקלא פטור ית גבביא ופלתו קרם יי אלהוון בעד גדון לא חסימקא צרם

באר רחובות דקדוקי רשי

כסבור דמלת שתי נקרא לשון מקור (כשטיט חין קיין גוויטלייט) וכיון שאין מוכן ממנו ומן עבר או ומן עמיד אס כן אין ביאר הפסוק עולה על כנען לכן קאמר שתי ששית אני ורצה לומר עלת שתי היא למורת ששית אני והיינו לשון עתיד (אין ווער טוהן) : ואם תקעה לכתוב ששית אני כהדיא אזיכך דכלל גדול הוא דקדוק מדרך לשון מקור לשמש כמקום כל הזמנים והטעם כחבו כל המדקדקים כיון לשון מקור מביעים ויוצאים כל הזמנים : (ב) כחבו המדקדקים כל הפעולות כולן משמות כפועל חמש (דיא פעולה חין ווערקליך גשעה) וולת לשון התפעל (אייני פעולה דא מילא חין וזעלבשט טוט) משמש לפעמים על המתדמה והיינו שעושה את עצמו כאילו עושה שום פעולה וכאמת אינו עושה כלום על דרך יש מתעשר ואין כל (ער מאכט זיך רייך וכאמת האט ער גאר ניקט) וזה שכיין רש"י במה שכתב התעללתי שחתי ורצה לאמר עלת התעללתי לשון התפעל הוא ומשמש על המתדמה כאילו קאמר כל הניסים שראיתם שעשיתי והיינו פועל חמש : וכדי שלא תקעה הלל לשון התפעל משמש על הרוב גם כן על פועל ממש דלמא בכאן כמי לשון פועל ממש וכדעת התרגום על זה קאמר רש"י שא"כ"י לו לכתוב עוללתי וכי"ל לכוין דאך הלשונות בודאי אינן משמשות על המתדמה רק על פועל ממש הוי למכתב גם כאן עוללתי דאז בודאי לא חסר לתרושי כי אס כלל לשון פועל ממש ומדכתוב התעללתי לשון התפעל על כרחיק על המתדמה קאמר התעללתי (אין האל גשפילט) : (ג) מלת לענות לשון כפעל הוא וכאלו כתיב להענות ומשום דשני מיני כפעל הוה מין הראשון כפעל ממש מוכרח לקבל הפעולה מן דאמר וזה לא יתכן כאן כי דעת הקס"ה היה שיקבל פרעה כניעות ושלמות מנד עצמו לכן קאמר רש"י בתרגומו להתכנעה

רשב"ם

בא אל פרעה (ה) כי הכדתי וגומר בכל זכות לא מנינו שהודיע הקס"ה למושה שמיוק את לבו . אך כואת שהודה כרעה שהו הדיוק ואני ועמי הרשעים . והוא כתיב יוסף לחטוף לכך הוזק לומר כי אני הכדתי וגו' ואת לב עבדיו סך כתיב למעלה ויכבד לבו . שתי . שומי : (ב) התעללתי . פיעולת עלילות : (ג) לענות . מן ענה לענות . מן ראה לראות . זהו לשון עני ועינוי להיכנע ולהיות עמי חלפני : (ד) ולא יכול הרואה לראות את הארץ . בעץ הגומא . כי הכרד שיכר את כל עין השדה . ומה שינמס אפריקן ויכל הכרד (הארבה) : (ז) הטרם תדע . וכי עדיין לא ידעת כי אבה מנרום דכר וסבור דבשאר ענות

מכלל יופי

רביס דרך קצרה וכוון שבאת משה ואתה אהרן : (לענות) כקור מבנין נפעל ומשפטו להענות ענין הבנעה : (ח) את עין הארץ . את העין הנפתל לראות את הארץ בדרך שלא יוכל לראות את הארץ כי התרבה ויהיה עין העין וכן הארץ . אוטעס עין הארץ מראה הארץ כענין עיניו כעין הכדולה . והרד"א כתב שהוא הטעם כי הוא מראה הארץ כהשליט ביוליו כעין כדבר הכדאה ואמר שיהיה הארסה כל כך עבה כן השמיסוכן הארץ עד שלא יוכל עין הארץ שהוא הטעם לראות ולהשליך עליה ביוליו וכן כתיב ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ : (ט) (הטרם תדע) . פירוש הקדס שתשרחם הרצה דעת

(א) בא אלפרעה . ואלו עזרך מזה היותו בלתי שומע לכדור לשלום את העם כי אני הסכה בהכדתי שיעמוד דכדור שאמר ולא יכלה אתכם ולא תוסיפן לעמוד כי אני ככדתי את לבונו' : (ב) (התעללתי) . שהראיתי בהם מעשי הנוראים והגדולים וכל לשון התפעל כזה הוא עצם המעשה והוא באונה מעשה שיהיה שיבא זה הלשון בפ"שמואל ל"א : (ג) (ויבא משה ואתה) . אמר לשון יחזר על

את־יהוה אלהיהם הטרים תלע כי אבדה
 מצרים : ח וישב את־משה ואת־אהרן
 אל־פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את־יהוה
 אלהיכם מי ומי ההלכים : ט ויאמר משה
 בנערינו ובזקנינו גלך בבנינו ובבנותנו בצאננו
 ובבקרנו גלך כי חג־יהוה לנו : י ויאמר
 אלהם יהי כן יהוה עמכם כאשר אשלח
 אתכם ואת־שפכם ראו כי רעה נגד פניכם :
 יא לא כן לכו נא הנברים ועבדו את־יהוה
 כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת
 שני פני פרעה : ס יב ויאמר יהוה אל־
 משה נטה ירך על־ארץ מצרים בארבה
 ויעל על־ארץ מצרים ויאכל את־כל־עשב
 הארץ את־כל־אשר השאיר הבקר :
 טז יג וישט משה את־מטהו על־ארץ מצרים
 ויהוה נהג רוח־קדים בארץ כל־היום ההוא
 וכל־הלילה הבקר היה ורוח הקדים נשא
 את־הארבה : יד ויעל הארבה על כל־
 ארץ מצרים ויגח בכל גבול מצרים כבד
 מאוד לפניו לא־היה בן ארבה כמהו ואחריו
 א לא יהיה כן : טו ויכס את־עין כל־הארץ
 ונתחשך הארץ ויאכל את־כל־עשב הארץ
 ואת כל־פרי הגיץ אשר הותיר הבקר ולא
 נותר כל־ירק בעץ ובעשב השדה בכל־
 ארץ מצרים : טז וימתו פרעה לקרא
 למשה ולא־הרגו ויאמר הטאתי ליהודה
 אלהיכם

שלח ית־גובריא ויפלחון קדסיי אלהרן
 הגד־קען לא־ידעת ארי־אבדת מצרים :
 ח ואתותב ית־משה וית־אהרן לנת־
 פרעה ואמר להון איזילו פלחו קדסיי
 אלהכון מן ומן אזלין : ט ואמר משה
 בעולמנא ובסבנא גזיל בבננא ובבנתנא
 בעננא ובתורנא גזיל ארי חנא קדסיי
 לנא : י ואמר להון יהי כן מימרא־דיי
 בסעדיכון כד אשלח יתכון וית־ספלוכון חו
 ארי בישא דאתון סבירין למיעבד לקביל־
 אפיכון לאסתחרא : יא לא כן אזירו כען
 גובריא ופלחו קדסיי ארי יתה אתון בען
 ותריד יתהון מלות אפי פרעה : יב ואמר
 למשה ארים ירך על ארעא דמצרים וייתיי
 גובא ויסק על־ארעא דמצרים ויככול ית־
 כל־עסבא דארעא ית־כל־דאשאר ברדא :
 יג וארים משה ית־חושריה על־ארעא
 דמצרים ויי דבר רוח־קידומא בארעא כל־
 יוקא ההוא וכל־ליליא צפרא בעה ורוח
 קידומא נטלי־ית־גובא : יד וסליק גובא על
 כל־ארעא דמצרים ושרא בכל תחום מצרים
 תסיף לתדא קדמותי לא־הנה כן גובא
 דקותיה ובתרויה לא־יהי כן : טו ותפא
 ית־עין שמשא דכל ארעא ונחשבת־ארעא
 ואכל ית־פל־עסבא דארעא וית־כל־פירו
 אילנא דאשאר ברדא ולא־אישתאר כל־
 ירוק באילנא ובעסבא דחקלא בכל־ארעא
 דמצרים : טז ואוהי פרעה למיקרי למשה
 ולא־הרגו ויאמר הבית קדסיי אלהכון ולכון :
 וכען

Handwritten marginal note or signature in the right margin.

Vertical marginal notes on the left edge of the page, including the word 'וכען' at the bottom.

על ידו עתידא למרדא ארעא דמצרים : ח ופקיד לאהובא ית משה וית אהרן לות פרעה ואמר לחוס איזילא
 פלחו קדם יי אלהכון קו רמן הינו דאזלו : ט ואמר משה בטלינא וקסקנא גיזיל בקנא ובקבתנא גיזיל בעננא
 ובחירנא גיזיל ארום חנא קדם יי לנא : י ואמר להון יתי דרין מימרא דיי בסעךכון קמא דאזטור נהכו ונה
 טפליכון חמון ארום לתקלא בישא היא לכו לקביל אפיוכו באר תכו דתתלכו עד זמן די תמטין לבית אתר משרו יכו :
 יא לא קמה דאחון סקרין אדהו איזילי דרין גרבניא ופלחו קדם יי ארום ימיה אתון בעאן וגוי : יב ואמר
 יי למשה ארים ית ידך על ארעא דמצרים גדיל גוקא וינסק על ארעא דמצרים וישיעי ית כל עיסקא דארעא ית
 כל מרה די שיר ברדא : יג וארם משה וגוי : יד וסליק גוקא וגוי קדמיי לא תוה דרין קשיין גוקא דכוותיה
 וברוריי לא עמיד דיהו בן : טו וחסא ית חנונא דכל ארעא עד די תשובת ארעא וישיעי ית כל עיסקא דארעא
 וית בר איקנא די שיר ברדא ולא אשפיר וגוי : טז ואוהי פרעה ושבד פולין לקקרי לבישה ולאתרן
 ואמר

רשי

(ח) ויושב הושבע שליח ששלחו אמרוהו והזיכוס א פרעה : (י) כאשר אשלח אתכם וגו' אף כי אשלח גם האין והבקר כאשר אמרתם :
 ראובי רעה נגד פניכם - כתרגומו - ומדרש אגדה שמעתי כוכב אחד יש שמורה רעה חזר להם פרעה רואה אני באיזוגניות שלי אותו כוכב
 עולה לקראתכם כמדבר וכו' ס' דס והריגה - וכשחטאו ישראל טעגל וכקס הקב"ה להרגם אמר משה בתפילתו למה יאמרו מצרים
 לאמר ברעה הוציאם ו' היא שאמר להם ראו כי רעה נגד פניכם מיד ויחם ה' על הרעה והמך את הדם לדם מילה שמל יחוש אותם
 וזהו ס' (יהושע ה') היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם שהיו אמרים לכסס את רואין עליכם כמדבר : (יא) לא כן
 כאשר אמרתם להוליד הטף עמכם אלא לכו הנשרים ועבדו את ה' : כי אותה אתם מבקשים - (אותה עבודה) בקשתם עד הנה כנסתם
 לאלהינו ואין דרך הטף לזכות : ויגרש אותם - הרי זה לשון קצר ולא פי' יד המרגש : (יב) בארבה - כשכיל זכת הארבה (ד)
 (יג) ורוח הקדים - רוח יתורתית נשא את הארבה - לפי שא' כנגדו שאלרים כדומות מערכות היתה כמו שמקורש כמקום אחר :
 (יד) ואחריו לא יהיה בן - ואתו שהיה בימי יואל שכאמר (יואל ב) כמוהו לא נהיה מן העולם למדנו שהיה כהן משל משה (כי אותו של
 יואל היה ע"י מיכין סרבה שהיו יחד ארבה ילק חסיל גוס אשל של משה מין אחד) (כ"ג ר"א"ס ע"ט) - וכמוהו לא היה ולא יהיה :
 (טו) כל ירק - עלה ירוק וירדו"ר"א כלע"ז (ה) :

באר רחובות דקדוקי רשי

להתכונה ורצה לומר מלת לענות הוא לשון נפגל ממין השני הדומה ללשון התפעל ומקבל פעולת פניעת ושפלות מחד עצמו לענות
 (לו ווערין אונטר טעניג סון דיר זעלבין) : (ד) דהא ודאי אין לפרש הכי"ת כמלת בארבה פשימשה בכל מקום לענין תוך ויהיה חשבונו
 שיכנה ידו תוך הארבה הרי קודם המכה לא היה עדיין שום ארבה לכן קאמר רש"י כשכיל הארבה ורצה לומר הכי"ת כמלת בארבה תמורת
 מלת השכיל וכן פירושו נש"י ידך כשכיל זכת הארבה (אוס ווילן דו דער היישרעק זאל קומן) : (ה) דלפי פשוטו מלת ירק אינו כולל רק
 מין

רשבים

זכות : (י) כירעה נגד פניכם - אתם חושבים רעה בלככם - וזה עוביה היו חפזים בעיניכם וכגד פניהם כבונים : (יא) ועבדו את
 ה' כי אותה אתם מבקשים לעבוד את ה' אותם מבקשים פניי - וא"כ טף נגשים למה - (ולכס שאמר) (כ"א לכן אמר) להם ייכן ה' עמכם :
 ויגרש

מכלל יופי

לדעת כי אברהם מצרים : (ח) (ויושב) - שב אל מלך את שהיא כוללות שניהם ויהכן לפי שהיה משה עיקר אמר
 לשון יחיד ואהרן עמו וכן יובא משה ואהרן : (י) יהי כן' עמוס - אמר זה דרך קללה כאלו יאמר שהוא
 לא ישלח אותם ואת העם ויטען יונה המאמר שלא יהיה ה' עמהם :
 ראו כירעה נגד פניכם - הטעם שאתם חושבים לעשות רעה לפרוח - או פירושו דעו כי נגד פניכם עומדות רעה
 מאתי כראותי שאתם רוצים לברוח - ורל"ג כתב שהיה דעת פרעה ומכיון שיש שני אלכות אחד פועל הטובות ואחד פועל הרעות וחשב
 שאף ישראל הוא פועל רעיו מפני מה שראתה מאותותיו אשר פס בקרכו

ולזה חזר להם שהם מבקשים רע בלכתם אחרי אלהיהם כי לא יעשה להם רק רע וי"ז אמר משה למה יאמרו מצרים לאמור ברעה הוציאם :
 (א) הגברים עלת גבר ככל המקרא הם הוכרים ולא כן עלת אדם כי הוא כולל זכרים ונקבות :
 (יג) (רוח קדים) - רוח פעבור שהמרחק מקדם כפאות קרא קדם כי חסם תחל השמש לזרוח ועל כן מערב אחר ושניהם כפסוק אחד הן קדם אהליך ואינינו ואמור ולא אכין לו :
 לא היה כן ארבה כיונה וגו' - הטעם בכל גבול מצרים הנאמר ואתו

אלהיכם ולכם : יו ועמך שא נא השאתי
 אך הפעם והעתירו ליהנה אלהיכם ויסר
 מעלי רק את המות הנה : יח ויצא מעם
 פרעה ויעתר אליהנה : יט ויהפך יהנה
 רוחים חזק מאד וישא את הארבה
 ויתקעו זמרה סוף לא ישאר ארבה אחד
 בכל גבול מצרים : כ ויחזק יהנה את לב
 פרעה ולא שלח את בני ישראל : פ
 בא ויאמר יהנה אל משה נטה ירך על-
 השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וגמש
 חשך : כב ויש משה אתידו על השמים
 ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת
 ימים : כג לא ראו איש את אחיו ולא
 קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני
 שלישי ישראל היה אור כמו שבתם : כד ויקרא
 פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו ארת-
 יהנה רק צאנכם ובקרכם וצג נסו שפכם
 ילך עמכם : כה ויאמר משה נסד אתה
 חתן בידנו זבחים ועלת ועשינו ליהנה
 אלהינו : כו וגם מקננו ורך עמנו לא
 תשאר פרסה בי מנינו נקח לעבד את-
 יהנה אלהינו ואנחנו קדאנלע מה נעבד
 ארת יהנה עד באנו שמה : כז ויחזק
 יהנה את לב פרעה ולא אבד לשלחם :

ויאמר

רשי

יו וכען שבוק כען חובי כדסזמנא הקא
 וצלו קדסין אלהכון ויעדי מני להוד ית-
 מוקא קדין : יח ונפק מלות פרעה וצלו
 קדסין : יט והפך יו רוח מערבא תקיף
 לתרא וגטר ית גובא ורמתי לימא דסוף לא
 אישתאר גובא חד בכל תחום מצרים :
 כ ותקיף יו ית לבא דפרעה ולא שלח
 ית בני ישראל : כא ויאמר יו למשה ארים
 ירך על צית שמנא ויהי חשך על-
 ארעא דמצרים בתר דיעדי קבל ליליא :
 כב וארים משה ית יריה על צית שמנא
 והיה חשך קבל בכל ארעא דמצרים
 תלתא יומין : כג לא חוו נבר ית אחותו
 ולא קמו אנש מתחותיה תלתא יומין ולכל
 בני ישראל הנה גהורא במותבניהון :
 כד וקרא פרעה למשה ואמר אזילו פלחו
 קדסין להוד ענכון ותורכון שבוקו אפי-
 טפלכון ויזיל עמכון : כה ויאמר משה אפי
 את חתן בידנא נכסת קודשין ועלנון ועבד
 קדסין אלהנא : כו ואפי בעידנא ויזיל
 עמנא לא ישאר מניה מדעם ארי מניה
 אנחנו נסבין למפלה קדסין אלהנא
 ואנחנו לית אנחנו ירעין מה נפלה קדסין
 יו עד מיתנא לתמן : כז ותקיף יו ית לבא

דפרעה

(יש) רוחים . רוח מערבי . ימה סוף . חומרתי שים סוף היה מקנתו כמערב כמדכל רוח דרומית ונס כמרחב של ארץ
 ישראל לפיכך רוחים תקעו לארבה ביה סוף כמדו . וכן וזינו לענין תחומין סוף טובה ללד חודח שחומר מים סוף ועד ים טלפות
 מעורר לנערב שים טלפות כמערב היה שחומר טלפות (צפניה ב) וסבי חבלים נזי כדתיים : לא נשאר ארבה אחד . אפי
 החלומים שתלחו מים (ש"ר) : (כא) וימש חזן . תחזק עליהם חזן ויתר נחמיו של לילה חזן של לילה יתחזק עוד (ו) :
 וימש . כמו ויחמזים למתיבות הרבה חסרות אלף למי שאין הכרת קאלף נכרת כ"כ חזן ככתוב תקפיד על חסרונה כגון (ישעיה ע)
 לא יחל סס עדכי כמו לא יחל לא ישכח חלו

ואמר וגו' : י' וקרן שבוק קרון הזבי להוד ומנא קדמ' וצלו קדם ' וגו' : י' ונפק מלורת וגו' : י'
 י' ונפק ' י' רוקח ממערבא תקיף לחתא דגטל זת גיבא ושלמיה ליקמ דסוף לא אשמייר גיבא חד בקל תחום
 סצבים ואפילו מה דמלחח בקמיא לצורך מילתהו גשא העינו רוח מערבא וצלו : כ' ותקיף ' י' יצרא
 דליבא דפרעה ולא פטר ית בני ישראל : כא ואמר ' למשה ארים
 זת ידך על צית שמא ויהי תשובא על ארעא דמצרים בקריתיה ויער
 בקממתא תשוך ליליא : כב גצרים משה וגו' ותהו תשוך דקביל
 וגו' : כג לא תמון גבר ית אחי ולא קמון אנש נוצחיה תקמא יומין ולכל בני ישראל הוה נהורא למקבוי
 בשיערא די בניחון דמימן תבאיא למעסוק בקמיתיהו : כד וקסוף תלחא יומין קרא פרעה למשה ואמר
 זילו פלחו קדם ' לחוד ענבו ותורכוין יקום בני אורי טפלכוין זיל עמכוין : כה ואמר משה אוף אנת תיתן וגו' :
 כו ואוף תנתן זיל עמנא לא משתיר מנהון פרסתא קדא ארום מנהון נפס למפלח קדם ' אלהו ואנחנא
 אין נשביקעו לית אנו נדעין מקוא גפלת קדם ' עד מיתנא לפסן : כז ותקיף ' י' יצרא דליבא דפרעה ולא
 עכא

רש"י

זכ (שמאל כב) ותזכי מיל כמו ותאורכי . ואינקלוס תרגם לשון המדה כמו לא ימוש כתר . דיעדי קבל ליליא כשיגיע סוף לאור היום
 אכל חין הדבור מיושב על הוי' של יונס לפי שהוא כתוב אחר ויכי תשך . ומדרש חגדה פותרו לשון ממשש בלתיים שהיה כפול ומכפול ועב וע
 שהיה כו ממש (ו) : (כב) שלשת ימים . שלוש של ימים . טרני' לא כלע' . וכן שבעת ימים בכל מקום סטי' נאה של ימים (ר) : (כג)
 ויהי חושך אפלה שלשת ימים . תשך של אופל שלא ראו איש את אחיו וחותג' ימים : (ש"ד) ועוד שלשה ימים אחרים תשך מוכפל
 על זה שלא קמו איש מתחתיו . ושב אין יכול לעמוד . ועמוד אין יכול ליטב . (כ"ר ע"ש) זלמה הביא עליהם מושך שהיו בישראל כחות
 הדור רשעים ולא היה רופא לבאת זכותם כשלבט ימי אפלה כדי שלא יראו מצריים כעוצמתם ויאתרו אף הם לוקים כמונו . ועוד שחפזו ישראל
 וראו את כליהם וכשילאו והיו שואלין מה יהיו אומרים אין בידים כלים אחר לואי רחמינו כביתך וכמקום פלוני הוא : (כד) ויעצ
 יבא מונס במקומו : (כה) גמאחה התן . לא דייך שמקבוי יק' ועמו אלמגס אתה משלך תתן : (כו) פרסה . פרסת רגל פלג' טח
 כלע' ז

באר רחובות דקדוקי רש"י

מק ירק לחודא (כל"א קרויט) זיכיה חמטו שלא אכל הארבה כיאם מין ירק ולא מין האילן והלא כתיב כל ירק טען וכעשב השדה ולק
 קאמר רש"י עלה ירק (גריץ כלט) וחס בן הכל בעמט' : (ו) רש"י ז"ל לשיטתו זול דמפרש ב"ה שחזרה דולת דומש ענין חס
 הוא וכאלו כתיב דואמיש היינוגס קן ענין חסך וחס כן קזה לר' ש"י תלתא חלות בענין חסך ליהלי זיכי חסך ויחמיש חסך לקן קחניה
 ויחשך עליהם וכו' ורזה לומר חוס' היה חסך כפול כפטי משכיל לילה ופלילה תיעוד חסך לילה יידי חסן שלשה חשכי לילה :
 (י) רצה לומר בשלמא לדידי דאמיא עלת ויתס הוא חסך אל"ף וכאלו כתיב ויחמיש יתקן ספיר הוי' של יקש דמש תכרא רישא דקרא
 לסיפא

רשב"ם

ותרשאותם . המרגש : (יע) ויבער ה' דומים . בירוח הקדש הביאו מן היס ודומ מערבי החירה לים . (כא) ויחש חסך כחל
 ולא יכל עם יערי כמו לא יאיל כלומר החושך של לילה יחשו ויפילו חסך חרובה שלא החירה לילה עד שלשת ימים : (כב) חוסך אפלה
 חסך גדול : (כג) חסך חסך . פתיתו לפי פשוט' שלא ידעו כיכן ילמי . היה חסך כמו שבתם . חפילו שהיו יושב חלל בית הנגרי
 ויאתר

מכלל יופי

<p>ענין הסרה כחרגומאזיהה מענין משוש ושרשו מוש לשני הפירושין . חתקן שהיה חיד ענין חסך מירגז שהיה לו גשו חסך כדברי רבותינו והיה חסכה כל כד ועל כן לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שחס היה חסך חפסת האור כלל היו משקעים כנרות :</p>	<p>ואותו שהיה כיוני ואלהיה כנכול ישראל . ורש"י כתב שזה הארבה היה ממין אחד והארבה שהיה כיוני ואלהיה מנייטס הרבה גוס וארבה וילקוחסיל . ובתב רבנו כנכאל"ל תנית עזרת מרנ' הועד עכשו אין ארבה יעמיד בכל גבול מנרים ואם יפיל חסך ישראל ויבא ייבוס כנכול וינריס אינו חסך מכל יבול חסך בליס חס דבר דוע לכל כח וראה כי כשפדעיס חסך הקשיוור תלחכה ולפיכך נראה כי אלתים זח"ח עד היום חסל בארבה כעוב לא נשאר חסך אחד בכל גבול מנרים ועל זה החירה מרזו בכל כפלאותיו : (י) (שא נא חטאתי) בא מענין חסליתיה וחמיליה כי חסליתיה חטאתיה הוא נשיאתיה ונשילתיה מעל האדם : (יא) (עם) למעט וענינו אלא : (כא) (וימש חשך)</p>
---	---

כח ויאמר לו פרעה לך מעלי השמר לך
 אלהיך ראות פני כי ביום ראתך פני
 תמות : כט ויאמר משה בן דברת לא אסף
 עוד ראות פניך : פ א ויאמר יהוה
 אל משה עוד נגע אהרן אביא על פרעה
 ועל מצרים אחריו כן ישלח אתכם מזה
 בשלחו בלה גרש וגרש אתכם מזה :
 ג דבר נא באוני העם וישאלו איש
 מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף
 וכלי זהב : ג ויתן יהוה אתהו העם
 בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאל
 בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני
 העם : ד ויאמר משה כה אמר
 יהוה כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים :
 ה ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור
 פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה
 אשר אחר הרחיים וכל בכור בהמה :
 ו והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים
 אשר במהו לא נהיתה וכמהו לא תסף :

יא

רביעי

ה

ולכל

רשי

ארעא

דפרעה ולא אבה לשלהוהוון : כח ויאמר
 ליה פרעה אזיל מעלני אסתמר לך לך
 חוסיף למחזי אפי ארי ביומא דתיחזי אפי
 תמות : כט ויאמר משה יאות מלילתא
 לא אוסיף עוד למחזי אפק : א ויאמר
 למשה עוד מכתש חד אייתי על פרעה
 ועל מצרים בתרין בשלח יתכון מקא
 בשלחותיה גמירא תרבא יתריך יתכון מקא :
 ב מליג קען קדם עמא וישאלון גבר
 מן חבריה ואתתא מן חברתה מנין דכסף
 ומנין דזהב : ג ויתב וייתעמא לרחתין
 בעיני מצראי אף גברא משר רב לחדא
 בארעא דמצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני
 עמא : ד ויאמר משה כדן אמר וי בפלגות
 ליליא אנא מתגלי בגו מצרים : ה וימות
 כל בוכרא בארעא דמצרים מבוכרא דפרעה
 דערתיד למתב על כורסי מלכותיה עד
 בוכרא דאמרתא דבתר ריחיא וכל בוכרא
 דבעירא : ו ותהי צוחתא רבתא בכל

כלע"ו : לא נדע מה נעבוד . כמה תכבוד העבודה שחל ישראל ויתר מזה שיש בידינו : (כט) כן דברתה . ופה דברת וכאמנן דברת אחת שלא
 אוסיף עוד ראות פניך (ש"ר) : (א) בלה . גמירא כלה כליל מלכס ישלח : (ב) דבר נא . (ברכות טו) אין לא חלל לחזן בקסה בבקסה מתוך
 הזכרים על כך שלא יאמר אותו נדיק . אברהם ועבדו וענו אותם קיים בהם ואחריו כן יצאו ברכו גדול לא קיים בהם : (ד) ויאמר משה כה
 אמר ה' . בעמדו לפני פרעה נאמרה לו כבואה וו שהרי משיח מלפניו לא חוסיף ראות פניו : בחצות הלילה . כהחלק הלילה כחצות
 כחו כעלות חצות חכם כנזרו כשטו לייסבו על אופניו שאין חנות סס דבר של חזי . (ברכות ד) ור"ד כמו כחצות הלילה ואחריו שאמר
 משה כחצות דנשמע סמוך לו או לפניו או לאחריו ולא אמר כחצות שחל ישיבו אשטנינו פרעה ויחזרו וימסו כדלי הוא . אבל הקדוש סרוך
 כוא יודע עתים ורגעיו אמר כחצות (ח) : (ה) עד בכור הישבו . למה לקו השכויים כדי שלא יאמרו יראתם תבעה עלבונם
 וקביא פורענות על מצרים : מבכור פרעה עד בכור השפחה . כל הפחותים מככור פרעה וחשוכים מככור השפחה היו בכלל . ולמה לקו כמי
 השפחות

באר רחובות דקדוקי רשי

לשיבא דקרא כתיב ויהי (ווערט זיין חשך ויפס אור) ואל פינסטרוין חושך) ולכורות על שני חשכיליה ביום וכליליה ביו שלשה חשכות
 גדלעילכדי' שלפניו זה חכל לדעת האונקלוס דיתרגם כתר דיעדי קכלליליא חכ כן יפרש האונקלוס חלת ויחשין לשון לא ימוש והיינו
 ענין הפרש וקאמר קרא . שהחיל החושך סמוך לאור היום ולדידיה הולכנו לפרש המקרא כסירוס וכללו בתים בתחלה ויחש חושך ואחר כך
 ישי